

УДК 378:04

Бабушко С. Р.

д. пед. н., професор,
зав. кафедри туризму,
Національний університет фізичного
виховання і спорту України

Соловей М. І.

к. пед. н., доцент,
проректор з навчально-виховної роботи,
Київський національний лінгвістичний університет

Соловей Л. С.

к. пед. н., доцент,
доцент кафедри англійської мови та комунікації,
Київський університет ім. Бориса Грінченка

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ ПЕРСОНАЛ: ВИКЛИКИ ЧАСУ

У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій задля реалізації людиною свого потенціалу необхідні докорінні зміни вітчизняної системи освіти і науки. Дедалі все більше професій потребують цифрових навичок та умінь застосовувати нові технології. Не залишилася в стороні й професія педагога. Для надання якісної освіти сьогодні педагог має не лише володіти навичками роботи на комп'ютері, але й вільно почуватися у цифровому середовищі. Відтак, «набуття цифрових компетентностей стає базовою потребою для кожного» [1], у тому числі й педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Проблема набуття цифрових навичок педагогами лише поглиблюється через низку чинників: жорстоку війну, розв'язану Російською Федерацією в Україні, наслідки пандемії COVID-19, відсутність належної цифрової інфраструктури та електронних сервісів у закладах освіти, відсутність інтернету чи повільну його швидкість.

З огляду на вказане, метою публікації є розгляд тих викликів, з якими зіткнулися педагогічні та науково-педагогічні працівники в Україні у процесі цифрової трансформації освітнього середовища у закладах освіти.

Переведення освітнього процесу в дистанційний формат у 2020 р. через пандемію стало реальним поштовхом для переважної більшості вчителів і викладачів до усвідомлення нагальної потреби опанування цифровими навичками. Якщо спочатку викликом стала просто організація відео-зв'язку з учнями та студентами, то з часом педагоги зрозуміли, що онлайн заняття у формі простої передачі інформації є малоефективним. У ході таких занять концентрація слухачів набагато нижча, ніж у реальності. Розпочався активний пошук нових форм і методів навчання з використанням web-сервісів для проведення відео-конференцій.

Для донесення до учнів і студентів необхідної інформації та утримання їхньої уваги впродовж всього онлайн заняття, як виявилось, однієї харизми учителя недостатньо. Педагоги змушені були перетворитися зі звичайного викладача на актора, блогера чи відео-блогера, подкастера, контент-менеджера. Це потребувало нових знань і вмінь від них, адже їх діяльність мала бути спрямована не лише на цікаву й неординарну

передачу інформації, а й на організацію продуктивних дій учнів і студентів з отриманою інформацією.

Крім зміни ролі, ще одним викликом для педагогів стала відсутність живої взаємодії учасників освітнього процесу. Режим роботи «учитель-учень» та «учитель-клас» не задовольняє потреб соціальної взаємодії самих учнів і студентів. Виконання певних освітніх завдань вимагає використання таких режимів: роботи у парах, міні-групах, командної праці. Незнання педагогами можливостей месенджерів зв'язку та освітніх платформ щодо організації різних видів роботи з учнями та студентами стало серйозною перешкодою у наданні якісних знань.

Об'єктивним чинником труднощів набуття цифрової компетентності можна вважати і вік педагогів, через що учні та студенти інколи набагато краще за свого учителя орієнтуються у цифровому середовищі й мають вищий рівень володіння цифровими навичками.

Збільшення часу перед монітором комп'ютера та значне зростання навантаження стали неочікувано серйозним викликом з точки зору фізіологічного стану педагогічного і науково-педагогічного персоналу: погіршення зору, малорухливість, проблеми з осанкою тощо, а також його психологічно-емоційного стану через відсутність емпатії.

Однак, одним із найсерйозніших викликів стала відсутність якісного цифрового контенту, тобто відповідного змістово-інформаційного наповнення навчальних дисциплін. Використання традиційного підручника під час онлайн занять недоцільне й часозатратне. Необхідні нові форми викладу інформації – електронні підручники і посібники, відео ролики, презентації, різноманітні тести, відео-уроки, анімація, колажі, слайди та ін. Ті здобутки з цифрового контенту, що вже напрацьовані в Україні, є нечисельними і поки що маловідомими для широкого педагогічного загалу. Зокрема, реалізація всеукраїнського експерименту «Електронний підручник для загальної середньої освіти», який мав місце у 2018-2021 рр. потребує ширшого висвітлення в освітянських медіа. А методичні рекомендації щодо створення електронних підручників і посібників для вищої школи взагалі відсутні, і науково-педагогічний персонал має покладатися на свої цифрові знання і вміння, яких доволі часто не вистачає.

Тому для створення якісного цифрового контенту навчальних дисциплін педагоги мають опанувати цифровою грамотністю. Щоб визначити шляхи як досягти належної цифрової грамотності, для початку необхідно визначити її рівень, виявити прогалини в знаннях, відсутність конкретних умінь і навичок, а потім відповідно – обрати шляхи її набуття.

Для початку педагогам необхідно пройти національний тест «Цифрограм для вчителів», який було створено на основі рамки професійних компетентностей педагогічного працівника. Завдання тесту оцінюють 21 професійну цифрову компетентність в межах п'яти категорій: учитель у цифровому суспільстві; професійний розвиток; використання та аналіз цифрових освітніх ресурсів; навчання та оцінювання учнів з використанням цифрових технологій; розвиток цифрової компетентності [2].

Таким чином, Цифрограм дасть можливість педагогу з'ясувати, на що йому потрібно звернути увагу для набуття цифрової грамотності.

Задля розвитку необхідних для педагога цифрових навичок і подолання тих викликів, з якими зіткнулися педагоги в процесі цифрової трансформації, насамперед, пропонується нова форма навчання – едьютеймент (від англ. термінів «education» і «entertainment»), що означає «поєднання освіти/навчання і розваг». Іншими словами, педагог замість онлайн курсів перегляне освітні серіали, замість рівнів –

сезони, замість уроків – серії. На сьогодні для педагогів створено такі серіали «Цифрові навички для вчителів», «Інтерактивне навчання: інструменти та технології для цікавих уроків». Корисними будуть і освітні серіали, призначені для школярів: «Нові цифрові професії», «Штучний інтелект для школярів», «Діджитал маркетинг для школярів і студентів» та ін.

Окрім едьютемета, корисними для розвитку цифрової компетентності педагогів стануть: розробка цифрового контенту; готові до вживання цифрові навчально-методичні матеріали; вебінари і семінари для педагогів в межах їх підвищення кваліфікації та професійного розвитку; соціальні мережі для обміну досвідом практичного застосування цифрових технологій в освітньому процесі; центри цифрової освіти при педагогічних університетах та ін. Лише комплексний підхід до розвитку цифрової компетентності педагогів уможливить успішне подолання викликів цифрової трансформації освіти, сприятиме подальшому розвитку цифрової компетентності педагогів і забезпечить належну якість освіти.

Список літератури

1. Про схвалення Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року. Розпорядження КМУ від 3 березня 2021 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR210167>
2. Цифрограм: національний тест на цифрову грамотність. Дія. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/digigram>

УДК 373.3.017.4:172

Грай М. І.
здобувачка 4 курсу педагогічного факультету
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ураховуючи нові суспільно-політичні реалії в Україні усе більшої актуальності набуває виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо. Важливо, щоб кожен освітній заклад став для дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Національно-патріотичне виховання нині – це, насамперед, повернення до пласту традицій і культури нації, до кращих прикладів історичного минулого народу та відчуття причетності до створення історії свого народу, відродження національної ідентичності та укріплення її позицій сьогодні та на майбутнє [1].

Важливе значення в аспекті досліджуваної проблеми мають загальнотеоретичні праці зарубіжних педагогів – А. Дістервега, Д. Дьюї, Я. Коменського, Й. Песталоцці, Ж. Руссо та вітчизняних класиків – Г. Ващенко, О. Духновича, А. Макаренка, І. Огієнка, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.